

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. XIII. Excusat ab auditione Missæ in die Festo titulus Charitatis,
Officii, ac justæ Obedientiæ, denique legitimæ consuetudinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

sive sint oves propriæ, aut alienæ, ad quas custodiendas ex officio, vel contractu obligantur. Imo tantò magis excusantur, quanto arctiori vinculo, scilicet iustitiæ obligantur. Sed de titulo iustitiæ sive officii Conclusione sequenti.

Pro fine præsentis Conclusionis Nota, sub hoc capite contineri omne temporale grave incommodum, quando sine illo Missa audiri non potest; non quasi obedientia debita Ecclesiæ; non sit meritò præferenda rebus nostris temporalibus, & corporalibus commodis, sed quia, ut superius diximus, non censetur hoc præceptum cum tanto onere obligare, ex benigna voluntate Ecclesiæ.

Et hæc ratione excusatur, qui longum iter, v. g. unius leucæ, pedes conficere deberet, vel quamvis non sit tanta distantia, attamen est aliqua notabilis, & aliunde tempestates ingruunt & pluvie, ita ut rem prudenter considerando, notabile censetur detrimentum.

Attendenda hic quoque venit qualitas personæ; nam facilius est viris, maximè assuetis iterationibus, conficere iter duarum aut trium leucarum, quam feminis, præsertim nobilibus & delicatis, iter unius leucæ. Opus ergo est multâ prudentiâ in his & similibus casibus, qui in infinitum quasi possunt multiplicari, dijudicandis.

Hoc tantum advertit, si omnes Ecclesiæ alicujus civitatis essent interdictæ; extra urbem autem, vel in suburbio extaret aliquod templum liberum ab interdicto, nisi distantia sit nimia, tam viri, quam feminæ tenerentur eò ire ad satisfaciendum suæ obligationi, eodem jure, quo tenerentur, si in sola illa Ecclesia, aliquantum distanti ab urbe, inveniretur Sacerdos, qui vellet celebrare; neque enim præceptum universale audiendi Missam alligatum est urbi; sed in omni loco obligat, ubi commodè potest audiri.

Hæc possent sufficere; attamen pro pleniori satisfactione benigni Lectoris adjungam patios alios titulos excusationis, qui sunt Charitas, Officium, ac justa Obedientia, denique consuetudo. Itaque juxta communem sententiam:

CONCLUSIO XIII.

Excusat ab auditione Missæ in die Festo titulus Charitatis, Officii, ac justæ Obedientiæ, denique legitimæ consuetudinis.

DE titulo charitatis quando excuset, patet ex dictis præcedenti Conclusionis, nec habeo quod addam.

Ratione porrò officii, aut justæ obedientiæ excusantur Primò, milites custodientes castrum, aut portas civitatis, aut vigiliis facientes, quando sine periculo aliquo non possunt suo muneri desse.

Secundò, pastores ovium aut armentorum, de quibus egimus Conclusione præcedenti. Tertio, vectores mercium, & cursores, qui non possunt iis, à quibus conducuntur satisfacere, si audiant Missam.

Quartò, famuli, qui ut Dominis suis ministrent, omittunt Missam; quod intelligendum est de ministerio necessario juxta communem & ordinarium vivendi modum, vel juxta occurrentes morales & rationabiles occasiones, in quibus ipse Dominus posset idem ministerium præstare cum omissione Missæ: tunc enim certum est nec Dominum peccare præcipiendo, nec famulos parendo, quia illa est gravis & rationabilis causa, & moralis necessitas.

Interim famuli mediocrem adhibeant diligentiam, si fortè possint invenire opportunum tempus implendi præceptum, ad extraordinariam non obligantur; v. g. citius surgendo; & ab ordinario & moderato somno plùs justò demendo, vel aliquid simile præstando; ad hoc quippe non obligat præceptum, quamvis id consulendum sit. Quod etiam bene notandum cursoribus & mercium vectoribus.

At verò si ministerium non sit ita necessarium, sed commodè possit in alium diem, vel horam transferri, non dubium quin Dominus graviter peccet præcipiendo, quod impossibile est cum auditione Missæ; nec tantum præcipiendo; sed etiam non adhibendo curam & diligentiam debitam; ut famuli & alii domestici Missam audiant, juxta illud Apostoli 1. Timot. 5. v. 8. *Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infidelis deterior.*

Sed numquid servus tenetur tali præcepto obedire? Manifestum est quòd non; quia ad hoc non censetur se obligasse; quamquam alioquin possit, ad evitandum grave incommodum. Dico, *Grave*; quia levis rixa Domini, quæ timetur obventura, pro nihilo reputari debet, ubi agitur de observatione legis Ecclesiæ.

Auctor sum hujusmodi famulis, qui ita frequenter & irrationabiliter impediuntur à Dominis suis, datâ opportunitate relinquere tale ministerium, ac alium Dominum, & alium modum vivendi quærere. Quòd si non possint sine gravi incommodo, excusantur juxta dicta præcedenti Conclusionis à transgressione hujus præcepti, quòd solum est Ecclesiasticum, & ideo non obligans cum tanto rigore, uti præcepta naturalia maximè negativa, v. g. non occides, non fornicaberis, à quibus nullum præ-

aut justæ obedientiæ?

213. Quando peccet Dominus præcipiendo aliquid impossibile cum auditione Missæ.

1. Tim. 5.

214. An servus tunc tenetur obedire præcepto?

210. Excusat omne grave incommodum,

ut iter unius horæ pedes conficiendum,

maximè mulieribus

nobilibus & delicatis.

211. Quid faciendum quando omnes Ecclesiæ civitatis sunt interdictæ?

212. Quam excusentur titulo officii

præceptum Domini, aut incommodum quantumcumque magnum potest excusare. Unde si Dominus ex contemptu legis Ecclesiasticæ præciperet hujusmodi impedimenta auditionis Sacri, potius moriendum esset, quàm obediendum, ut liquet ex alibi sæpiùs explicatis.

Juxta hæc loquendum est de uxore respectu mariti, & de filiis respectu parentum, & de militibus respectu ducis, & de omnibus similibus, quæ nimis longum esset hic enumerare.

Eodem titulo officii excusantur Senatores ac reliqui primarii viri, qui negotia Reipublicæ, cui præsunt in aliud tempus rejicere commodè nequeunt.

Restat titulus consuetudinis, de quo non potest dubitari quin excuset, quando est legitime præscriptus, argumento cap. Finalis de Consuetudine, ibi: *Licet longa consuetudinis non sit vis auctoritas, non tamen est usque adeo valetura, ut vel iuri positivo debeat præiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta.* Et leg. De quibus 32. ff. de Legibus, ibi: *In veterata consuetudo pro lege non immerito custoditur, & hoc est ius quod dicitur moribus institutum.* Et infra: *Quare rectissime etiam illud receptum est, ut leges non solum suffragio Legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur.*

Consuetur autem consuetudo rationabilis, quæ non pugnat cum lege naturali, aut divina, nec à jure reprobat, & aliquà nititur ratione iudicio prudentis, propter quam Princeps non solum validè, sed etiam licitè possit legem suam revocare.

Porro per consuetudinem legitime præscriptam, intelligit jus consuetudinem ad minus decem annorum nullis contrariis actibus interruptam. Aliqui requirunt ad præscriptionem legis Ecclesiasticæ tempus quadraginta annorum; argumento cap. De quarta 4. de Præscript. ibi: *De quarta decima, & oblationis defunctorum, Clericus ab impetitione Episcopi quadragenaria præscriptione temporis se posse tueri videtur.* Et infra: *Nam Romana Ecclesia tricennalem præscriptionem contra Ecclesiam non admittit.* Ita Alexander III. Salernitano Archiepiscopo.

Respondet; loquitur Pontifex de præscriptione propriè dicta, id est, de præscriptione contra bona & jura Ecclesiæ, cujus conditiones non possunt omnes applicari præscriptioni legali, ut patet in bona fide; deinde in tempore requisito inter præsentis & absentes.

Aliàs ad præscribendum contra legem Romanam, sive Pontificiam, requirentur centum anni, uti ex jure Canonico requiruntur ad præscribendum contra bona & jura Ecclesiæ Romanæ cap. Ad audientiam 13. de Præscript. ibi: *Romanam Ecclesiam, contra quam non nisi centenaria præscriptio currit.* Et cap. Cum vobis 14.

eodem titulo ibi: *Licet tam legali, quàm Canonica sit diffinitione statutum, ut contra Romanam Ecclesiam, quæ gaudet privilegio speciali, non nisi centum annorum præscriptio locum sibi valeat vendicare.* Quod tamen nemo Doctorum hæcenus dixerit. Cum ergo jus impresentiarum non distinguat, nec nos distinguere debemus.

Rogas, quare majus tempus requiratur ad præscriptionem Dominiorum & jurium immobilium Ecclesiæ, quàm ad præscriptionem legis? Item quare hic non requiratur bona fides, sicut ibi?

Respondet; quia præscriptio propria respicit jus privatæ personæ, vel communitatis habentis se per modum privatæ personæ, quæ spoliatur irreparabiliter aliquà re, vel jure ab alia persona privata, adeoque non fuit expediens ut minori tempore, aut cum mala fide præscriptio illa curreret: sic quippe passim innocentes spoliarentur bonis suis & scelerati illis ditarentur; & Ecclesiæ, quæ difficulter potest bona acquirere; facillè depauperaretur, aliæque incommoda sequerentur.

At verò præscriptio legalis sive legum, nullo jure aliquem privat, sed solum movet obligationem legis, quam communit, quando lex per decem annos non servatur, est cum peccato, expedit bono communi amoveri. Deinde Princeps vel consocius est consuetudinis, & ita facillè potest eam interrumpere, vel ignorat toto tempore, quo præscriptio currit, & postquam innotuit, de novo potest legem imponere. His ergo suppositis, quæ latius explicantur in Tractatu de Legibus.

Ratione consuetudinis excusantur obligatione audiendi Missam diebus Dominicis & Festivis, Primò femina, quæ post partum per certos dies domi se continent, non solum ob debilitatem, verum etiam ob reverentiam, juxta cap. unicum de Purificatione post partum, ubi Innocentius III. scribit in hæc verba Armachan. Archiepiscopo: *Licet secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent ingressu; quia tamen lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est. Inquisitioni tua taliter respondemus, quod postquam umbra legis evanuit, & illuxit veritas Evangelij: si mulieres post partum emissam, actura gratias Ecclesiam intrare voluerint, nullà promde peccati mole gravantur, nec est Ecclesiarum eis aditus denegandus, ne pena illis convertis videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.*

Propter consuetudinem autem mensuram non est Missa omittenda per se loquendo, & seclusà ægritudine, vel debilitate, quæ illi æquivalet, ut notat Navarrus cap. 21. Manualis n. 9. argumento cap. unicus jam allegati, & cap. Ad eius 4. dist. 5. ibi: *Quæ tamen mulier*

215. Consuetudo legitime inducta excusat. cap. fin. de Consuetudine.

Lex 32. ff. de Legibus.

Quæ sit consuetudo rationabilis?

216. Quæ sit consuetudo legitime præscripta?

cap. 4. de Præscript.

cap. 13. eod.

217. Quare majus tempus requiratur ad præscriptionem bonorum Ecclesiæ quàm legum?

218. Ob quibus rationibus excusantur mulieres post partum se domi continere?

Un. Na.

Ma. a. r. cau. dia.

Sect. fn. De Præcepto audiendi Missam. Concl. 13. 679

dum ex consuetudine mensura patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet. Et infra: Sancta autem Communio mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi.

219. **Obiectio.** Sed contra; continuè illis verbis attestit Gregorius: *Si autem ex veneratione magna percipere non presumit, laudanda est.* Ergo eodem modo dicere possumus; si autem ex veneratione magna abstinere voluerit ab ingressu Ecclesie, laudanda est.

Soluitur. *Suarez.* Respondeo cum Suario disp. 88. sect. 6. §. Sextum caput excusationis; Gregorium in illis ultimis verbis non loqui de Communionis præcepta; nam si quæ mulier eam omittet ob huiusmodi causam, non esset laudanda. Sic ergo dicendum est de ingressu Ecclesie; & ita sine dubio regulariter loquendo impedimentum hoc non est sufficiens, nec de hac re introducta est consuetudo. Si tamen aliquando timeretur exterior aliqua irreverentia loci sacri, tunc posset excusatio esse sufficiens.

220. **Quibusdam** in locis virgines nobiles jam nobiles domi detinentur & ideo Missam omittunt, quod Suario apparet irrationabile.

Alia consuetudo est in aliquibus locis, virginum nobilium, quæ cum jam sunt nobiles non exeunt in publicum, & ideo Missam omittunt. Quæ (si rationabilis sit & sufficienter præscripta) procul dubio sufficiens est ad excusandum, non tantum filias, sed etiam consequenter matres juxta dicta Conclusionem præcedenti, quæ timent aliquid honestati & bonæ famæ filiarum contrarium; si solæ domi permanent.

Sed reverà (inquit Suarius supra) hoc ipsum declarat consuetudinem hanc esse valde irrationabilem, & uno inconveniente dato, alia multiplicari; multo enim melius custodirent matres filias suas, secum eas ad Missas ducendo, quàm domi relinquendo. Neque in hoc potest esse morale periculum pudicitie regulariter loquendo. Unde magis auctoritatis, quàm pudicitie causâ hoc introductum videtur, eò vel maximè, quòd huiusmodi virgines, quæ hoc titulo Missam omittunt, fenestras non fugiunt; & domo exeunt ad ludos & alia publica spectacula videnda.

Quapropter licet hæc consuetudo simpliciter damnari non possit, tamen magnâ prudentiâ moderanda est, & quoad fieri potest, auferranda, præsertim omnino suadendum est, ut saltem solemnioribus Festis huiusmodi virgines Missam audiant. Nam perpetuò illam omittere intolerabile & Christianis hominibus indignum est. Hæc Suarez.

Uti etiam Navarrio.

Maximè si alius ob causas egrediantur

221. **Quid censendum de consuetudine viduarum, quæ post viri mortem per aliquot dies domo non exeunt & ea de causa Missam omittunt, quam consuetudinem, teste Suario supra, omnes Doctores approbant, utpote fundatam tum in quadam decentia, & honestate viduali, tum etiam in rationabili significatione & ostensione trinitatis. Cum hac tamen limitatione, ut tempus illud non prolongetur nimium, v. g. per annum, aut plures menses.**

Sed non existimo, inquit Suarez, posse hanc moderationem unâ regulâ pro omnibus definirî: nam in faminis nobilioribus solet esse consuetudo, ut longiori tempore domi maneant, quàm in aliis.

Unde Navarrio supra n. 4. loquens de consuetudine insignis cujusdam Hispaniæ Provinciæ, in qua nobiliores viduæ toto anno domi se continent, & non audiunt Missam, ait difficilè defendi posse ejusmodi consuetudinem non valere, modò ad alia non egrediantur; quia negari non potest, posse ferri legem quæ aliquâ justâ de causa præceptum hoc relaxaret aliquibus ad semestre, vel annum, & consequenter credendum est idem fieri posse consuetudine, cum quidquid induci potest humanâ lege, possit & consuetudine, & hæc causa videtur iusta in terris, in quibus facilè de viduis malè præsumitur.

Addit: laude dignam futuram viduam, quæ hæc consuetudine posthabita, imitaretur nobiles illas & gloriosas Martham & Magdalenam Lazari sancti forores in eo, quòd ut ille, non obstante luctu, quo fratrem recens mortuum lugebant, egressæ fuerunt ad excipiendum Dominum Jesum adhuc mortalem, ita ipsa exiret ad videndum eum jam immortalem & gloriosissimum in Sacramento existentem, & exorandum, ut sicut Lazarum è sepulchro eduxit, sic sui mariti animam à Purgatorio (si est in illo) educat. Hæc ille.

Itaque si reverà consuetudo introducta est, & præscripta, & Prælati Ecclesie non contradicunt, ab unaquaque femina servari potest; quia per talem consuetudinem abrogatum est præceptum audiendi Missam in hac parte: pertinebit tamen ad Episcopos modum ponere huiusmodi consuetudini; ut non nimium extendatur.

His ita constitutis de causis excusantibus ab hac obligatione, duas superesse video difficultates. Prima, an qui non potest Missam integram audire, quia venit v. g. in medio Missæ ultimæ, teneatur saltem audire illam partem quæ restat? Mea sententia est:

CON-